

(شهروند) از ضرورت توسعه صنایع و کسب‌وکارهای دانش محور گزارش می‌دهد

تضمین رشد اقتصادی پایدار با دانش بنیان‌ها

[شهروند]دگرگونی فضای صنعت و کسب‌وکار در دنیای جدید همه کشورها را به سوی تولید دانش‌محور سوق داده، به‌نحوی که کشورهای صنعتی در مسیر افزایش مهارت نیروهای انسانی تمرکز ویژه دارند.

اقتصاد ایران نیز که در دهه‌های گذشته عمدتاً از ناحیه تولید و صادرات نفت ارتزاق کرده حالا با این واقعیت مواجه است که برای رسیدن به توسعه و رشد اقتصادی پایدار، الزاماً باید مسیر دانش‌بنیان شدن صنعت را دنبال کند. متأسفانه در طول سال‌های گذشته، اقتصاد ایران به‌عارضه‌خام‌فروشی و تمرکز صرف بر بخش نفت و گاز دچار بوده است که به معنای فروش ثروت‌های کشور بدون ایجاد ارزش افزوده است؛ دانش بنیان شدن اقتصاد این زمینه را فراهم خواهد کرد که بند ناف اقتصاد کشور از نفت جدا شود و صنایع نوپا بتوانند با سایر قدرت‌های برتر اقتصاد جهان رقابت کنند.

بنابراین، وجود میلیون‌ها نفر فارغ‌التحصیل دانشگاهی و نیروی انسانی نخبه، این فرصت را ایجاد کرده که با استفاده از مزیت‌های اقتصاد دانش بنیان، رشد اقتصادی جهش چشمگیری کند و صادرات محصولات غیرنفتی هم به میزان قابل توجهی افزایش یابد. در برنامه هفتم توسعه، رسیدن به ۳۰ هزار شرکت دانش بنیان پیش‌بینی شده است در حالی که اکنون حدود ۱۰ هزار شرکت دانش بنیان بزرگ و کوچک در کشور وجود دارد. بنابراین در طول اجرای برنامه هفتم، سالانه ۴ هزار شرکت دانش بنیان جدید باید به اقتصاد ایران اضافه شود.

در برنامه هفتم، سهم سبد محصولات با فناوری بالا در تولید ناخالص ملی، ۷ درصد لحاظ شده است که این میزان در شرایط کنونی تنها یک درصد است. این آمار و ارقام نشان می‌دهد برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌ها باید به‌نحوی باشد که فعالان بخش خصوصی و صاحبان ایده برتر بتوانند در فضایی مساعد به‌فعالیت بپردازند. همچنین عمیق شدن پیوند دانشگاه با صنعت نیز از الزامات مهم دانش بنیان شدن اقتصاد است.

اقتصاد دانش بنیان چیست؟

اصطلاح اقتصاد دانش بنیان در سال‌های پایانی قرن بیستم پدیدار شد. گرچه تعریف واحدی برای این مفهوم بین کارشناسان وجود ندارد، اما مولفه‌های مهمی در همه تعاریف وجود دارد که این نظام را از اقتصاد صنعتی متمایز می‌کند، از جمله این ویژگی‌ها بهره‌گیری از نوآوری، دانش و فناوری است.

اقتصاد دانش بنیان به‌روش تولیدی گفته می‌شود که در آن از دانش برای ایجاد ارزش افزوده محسوس یا غیرمحسوس استفاده می‌شود. کارشناسان بر این باورند که سرمایه‌های اقتصادی کشورمان تنها محدود به منابع زیرزمینی مانند نفت نیست، بلکه نیروی انسانی سرمایه اصلی به‌حساب می‌آید. در واقع، اصول اصلی اقتصاد دانش بنیان بر نیروی انسانی خلاق و متخصص استوار است. همچنین طبق تعریف سازمان همکاری اقتصادی و توسعه، اقتصاد دانش بنیان اقتصادی است که بر اساس تولید و توزیع و کاربرد دانش و اطلاعات شکل گرفته و سرمایه‌گذاری در دانش صنایع دانش پایه مورد توجه خاص قرار می‌گیرد. صنایع دانش بنیان نیز صنایعی هستند که در آنها سطح بالایی از سرمایه‌گذاری در نوآوری و ابداعات جدید صورت گرفته است.

البته اقتصاد دانش بنیان، اقتصادی نیست که در آن صرفاً از فناوری‌های سطح بالا استفاده شود، بلکه اقتصادی است که در آن تمامی کسب‌وکارها و صنایع به‌فراخور نیاز خود، از توزیع و کاربرد دانش در پیشبرد اهداف خود بهره‌می‌برند.

مزیت‌های دانش محور شدن اقتصاد

به اعتقاد یکی از اقتصاددانان مطرح جهان، هر اندازه که بنگاه اقتصادی دانش بنیان از دانش در ساختار خود بیشتر استفاده کند بر ارزش آن افزوده می‌شود و چرخه تکامل یافته‌تری از بالندگی به‌وجود می‌آورد. کسب‌وکارهای دانش بنیان نقش کلیدی در ایجاد و توسعه اقتصاد دانش محور دارند. در کسب‌وکارهای دانش بنیان، رشد اقتصادی و ایجاد اشتغال، متناسب با ظرفیت نوآوری تحقق می‌یابد. بدین معنی که دستاوردهای تحقیق و توسعه به‌طور پیوسته از طریق سرمایه‌گذاری به محصول، فرایند و یا سیستم‌های نوین تبدیل می‌شود و دسترسی به ظرفیت‌های سرمایه‌گذاری برای کارآفرینان و پژوهشگران افزایش می‌یابد و این عامل مهمی در ایجاد نوآوری و بهره‌برداری از توان فناوری در اقتصاد ملی است.

در همین رابطه، فرشاد پرویزیان، اقتصاددان، معتقد است: در اقتصاد دانش بنیان از ظرفیت‌های دانشی بازیگران مختلف اقتصادی، یعنی افراد، بنگاه‌ها، دولت و تعاملات بین آنها در بخش‌ها، بنگاه‌ها و مناطق مختلف برای بالا بردن بهره‌وری فعالیت‌های اقتصادی از طریق نوآوری‌های فرایند و محصول- خدمت به‌نحوی کارا استفاده می‌شود. در چنین اقتصادی نوآوری عامل اصلی افزایش کارایی و ارزش افزوده فعالیت‌های اقتصادی در بخش‌های مختلف صنعتی و فناوریانه است.

وی تأکید می‌کند: این ارزش افزوده و کارایی باید در قالب رقابت‌پذیری در گذر زمان در بخش‌های مختلف قابل مشاهده باشد. اقتصاد دانش بنیان اقتصادی است که در آن نوآوری عامل اصلی ایجاد ارزش افزوده اقتصادی و دستیابی به رقابت‌پذیری، فارغ از سطح فناوری فعالیت‌ها است، چنان‌که نوآوری‌های غیرفناورانه‌ای که موجب ارزش افزوده اقتصادی و رقابت‌پذیری شوند نیز از مصداق اقتصاد دانش بنیان هستند. این اقتصاددان تصریح می‌کند: البته شاید در ایران، اقتصاد عموماً در اختیار بخش‌های با فناوری‌های سطح پایین و متوسط و گاه غیرفناورانه باشد. گذار به اقتصاد دانش بنیان، فرایندی جامع و عمیق است که طی آن عناصر و اجزای فعالیت‌های اقتصادی به‌گونه‌ای اساسی متحول می‌شود و مشخصه‌های چنین اقتصادی عبارت است از انتقال دانش به شکل مواد، سرمایه، محصولات، عوامل تولید اساسی در اقتصاد که از طریق فرایندهای اقتصادی ایجاد، فروخته، اخذ، یادگرفته، ذخیره، توسعه داده و تجزیه می‌شوند. درباره فضای فعلی تولید در ایران نیز باید یادآوری

کرد، فاصله گرفتن از روش‌های سنتی تولید و دانش محور شدن امور، مزیت‌های فراوانی نظیر کاهش هزینه تمام‌شده، تولید محصولات غیرقابل رقابت و ایجاد شغل پایدار خواهد داشت.

تأکید رهبر انقلاب بر رونق اقتصاد دانش بنیان

مرور سخنان رهبر انقلاب در سال‌های اخیر نیز حاوی این نکته مهم است که با سرمایه‌گذاری و توجه ویژه روی دانش بنیان‌ها، می‌توان پدیده مذموم خام‌فروشی را از اقتصاد ایران حذف کرد.

اول فروردین ۱۴۰۱ مقام معظم رهبری در سخنرانی نوروزی خطاب به ملت ایران به تبیین شعار سال ۱۴۰۱ به‌عنوان سال «تولید؛ دانش بنیان، اشتغال آفرین» پرداختند و تأکید کردند: «حرف امروز من این است که برای رشد اقتصاد کشور و اصلاح امور اقتصادی کشور، به‌طور قاطع باید به سمت اقتصاد دانش بنیان حرکت بکنیم؛ اقتصاد دانش بنیان یعنی چه؟ یعنی اینکه دانش و فناوری پیشرفته نقش آفرینی فراوان و کاملی داشته باشد در همه عرصه‌های تولید. اگر ما این سیاست را دنبال کردیم و دانش را پایه و زمینه اقتصاد کشور قرار دادیم و بنگاه‌های اقتصاد دانش بنیان را افزایش دادیم منافع زیادی برای کشور و برای اقتصاد کشور خواهد داشت؛ هزینه‌ها را کاهش می‌دهد؛ بهره‌وری را افزایش می‌دهد؛ کیفیت محصول را افزایش می‌دهد، محصولات را رقابت‌پذیر می‌کند؛ یعنی در بازارهای جهانی، ما می‌توانیم از این محصولات به‌عنوان محصولات رقابت‌پذیر استفاده کنیم».

بنابراین با توجه به تأکیدات ویژه رهبر انقلاب، اکنون این واقعیت مهم پیش روی دستگاه‌های اجرایی و مسئولان کشور قرار دارد که باید موانع مهم شکل گرفته بر سر راه شرکت‌های دانش بنیان نظیر عدم دسترسی به تسهیلات و یاریخی بوروکراسی‌های اداری برداشته شود ضمن اینکه تجربه سال‌های اخیر هم نشان داده برخی گروه‌ها و افراد فرصت طلب تنها به دنبال استفاده از چریسب دانش بنیان و دریافت تسهیلات خاص برای فعالیت‌های بدون خاصیت یا غیرمولد خود هستند.

در مجموع، تقویت صنایع دانش بنیان واقعی و کسب‌وکارهای نوپا، راه ناگزیری است که می‌تواند در میان‌مدت و بلندمدت رشد اقتصادی پایدار را تضمین کند و درآمدهای ارزی را بدون توجه به دورنمای تحریم‌ها افزایش دهد، چرا که تولید محصولات با فناوری بالا، مساوی با گسترش بازارهای صادراتی است.

این افزایش نرخ ارز بار دیگر موقتی است و مردم باید در این شرایط آرامش خود را حفظ کنند، چرا که این جهش همچون گذشته، فروکش خواهد کرد. وی با اشاره به اینکه مدیریت بانک مرکزی باید در این شرایط هوشمندانه باشد، گفت: دستگاه‌های نظارتی هم باید در شرایط فعلی تمام توان خود را برای مقابله با سودگران و دلالان به‌کار گیرند تا از تنش سیاسی اخیر در راستای منافع خود، استفاده نکنند. سیدعلی در پایان سخنان خود بیان کرد: به‌نظر من سرمایه‌گذاران عاقل تر از آن هستند که در شرایط فعلی پول‌های خود را در ارز سرمایه‌گذاری کنند، البته حضور رئیس‌جمهور در مجلس و استقبال گرم نمایندگان مجلس از آقای پزشکیان، نشان از دوام ثبات در اقتصاد کشور دارد.

اخبار روز

سقف سهمیه ارز ۲۸۵۰۰ تومانی اعلام شد

بانک مرکزی ضمن تکذیب مصرف نیمی از سهمیه ارز ۲۸۵۰۰ تومانی در ۴ ماهه نخست امسال تأکید کرد: کل منابع ارز ترجیحی برای سال ۱۴۰۳ معادل ۱۳.۶ میلیارد یورو تعیین شده که حدوداً معادل ۱۵ میلیارد دلار است. / تسنیم

ساخت قطار سریع‌السیر تهران-مشهد با پول میدان‌های نفتی

میرهاد صالحی، معاون وزیر راه و شهرسازی، تأکید کرد: با توجه به اینکه راه آهن تهران-مشهد حدود ۹۰۰ کیلومتر خط سریع‌السیر بوده، برآورد قیمت این پروژه حدود ۲ میلیارد دلار است که قاعدتاً روش‌های تأمین مالی این پروژه متنوع خواهد بود، چراکه رقم بالا است و یک بخش از تأمین مالی‌ها هم از محل استجازه نفت و میدان‌های نفتی خواهد بود و بخشی از درآمدها به این حوزه اختصاص پیدا می‌کند. / ایرنا

اشتغال زایی یک میلیون نفری در صنعت لوازم خانگی

فرشاد براتی، معاون برنامه‌ریزی، اجرایی و روابط عمومی انجمن صنایع لوازم خانگی ایران، گفت: صنعت لوازم خانگی با ۶۰۰ واحد تولیدی فعال، برای یک میلیون نفر در کشور اشتغال زایی کرده است. وی با بیان اینکه سال گذشته ۱۸ میلیون و ۷۰۰ هزار دستگاه لوازم خانگی در کشور تولید شده است، گفت: اعضای انجمن تولیدکننده ۸۵ درصد محصولات بازار هستند. / ایرنا

ضرورت رفع وابستگی به واردات در تامین نهاده‌های دامی

صادق توسلی زاده رئیس مرکز راهبری ستادهای توسعه اقتصاد دانش بنیان، میزان وابستگی کشور به نهاده‌های دامی (خوراک دام و طیور) وارداتی را بیش از ۸۰ درصد اعلام کرد و گفت: این موضوع، تهدید جدی برای امنیت غذایی کشور محسوب می‌شود. معتقدیم می‌توان با برنامه‌ریزی صحیح از تمامی پتانسیل‌های موجود در کشور استفاده کرد و به خودکفایی نسبی در تولید خوراک دام و طیور رسید. در همین راستا معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش بنیان ریاست جمهوری آماده همکاری در زمینه تولید داخلی خوراک دام و طیور است. / ایستنا

اعلام نحوه اجرای قانون تأمین مالی تولید و زیرساخت‌ها

مجید کریمی ریزی، رئیس مرکز تسهیل تأمین مالی تولید، اقدامات دولت سیزدهم برای اجرای قانون تأمین مالی تولید و زیرساخت‌ها را تشریح کرد. وی گفت: برای تأمین مالی بنگاه‌های اقتصادی دوره در نظر گرفته شده است؛ راه اول از طریق سود بنگاه و سرمایه‌گذاری است و راه دوم تأمین مالی بنگاه‌های اقتصادی از منابع بیرونی شامل تسهیلات بانکی و بازار سرمایه است. / تسنیم

۸ هزار مگاوات نیروگاه جدید در حال ساخت است

اسماعیل نمازی، مدیرکل دفتر فنی تولید شرکت برق حرارتی، با بیان اینکه ۸ هزار مگاوات نیروگاه جدید در دست احداث است، گفت: نیروگاه‌های جدید کشورمان با توان ایرانی و مطابق با فناوری روز دنیا در حال ساخت است. / ایرنا

واردات برزیل از ایران افزایش پیدا می‌کند

ژالدو الدو الکاچین، معاون رئیس‌جمهور برزیل، با بیان اینکه به دنبال افزایش واردات از ایران هستیم، گفت: صحبت‌هایی با وزیر کشاورزی ایران درباره واردات میوه‌های ایرانی انجام دادیم. وی افزود: موانعی در توسعه همکاری‌های اقتصادی میان دو کشور ایران و برزیل در بخش‌های مانند ماندند پتروشیمی، انرژی، تجارت غذا و صنعت وجود دارد که با همکاری باید یک‌دیگر رفع می‌شود. / تسنیم

انبوه سازان خواستار رسیدگی به تخلف سازمان نظام مهندسی شدند

فرشید پور حاجت، دبیر کانون سراسری انبوه سازان، در نامه‌ای به رئیس سازمان نظام ساختمان خواستار رسیدگی به دریافت وجوه غیرقانونی از متقاضیان خدمات مهندسی توسط سازمان‌های نظام مهندسی شد. / تسنیم

خرید تضمینی گندم در آستانه رسیدن به ۱۰ میلیون تن

سید سعید راه، مدیرعامل شرکت بازرگانی دولتی ایران، از رشد ۱۷ درصدی خرید گندم از کشاورزان کشور خبر داد و گفت: خرید گندم داخلی روز گذشته (چهارشنبه) به ۹ میلیون و ۸۴۹ هزار تن رسید. / ایرنا

افت ۵۲ هزار واحدی شاخص بورس در روز پایانی هفته

شاخص کل بورس تهران در پایان معاملات دیروز (چهارشنبه، دهم مردادماه) با ۵۲ هزار و ۲۰۸ واحد کاهش، در ارتفاع ۶۸ و ۲۲۱ واحد قرار گرفت. / ایرنا

قیمت سکه به ۴۲ میلیون و ۸۵۰ هزار تومان رسید

هر قطعه سکه طرح جدید دیروز (چهارشنبه، دهم مرداد) در بازار طلای تهران با ۸۵۰ هزار تومان افزایش نسبت به روز قبل تر از آن (سه‌شنبه، نهم مرداد) به ۴۲ میلیون و ۸۵۰ هزار تومان رسید. / ایرنا

واردات برنج برای ۴ ماه ممنوع شد

واردات برنج با دستور محمدعلی نیکبخت، وزیر جهاد کشاورزی، از ۱۵ تیر تا ۱۵ آبان سال جاری در راستای حمایت از تولیدات داخلی ممنوع شد. / مهر

آبادگی اتاق بازرگانی ایران برای ارتباط تجاری با سایر کشورها

صمد حسن زاده، رئیس‌اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران با تأکید بر اینکه ایران بارها برای همکاری تجاری با کشورهای دیگر اعلام آمادگی کرده است، اظهار کرد: امیدواریم در دولت جدید ارتباط تجاری میان ایران و کشورهای دوست و همسایه برقرار شود تا بتوانیم از این ارتباطات بهره‌بریم. / ایستنا

تخلیه و بارگیری بیش از ۷۶ میلیون تن کالا

میزان تخلیه کالا‌های نفتی طی چهار ماهه نخست ۱۴۰۳ در بنادر مالکیتی و حاکمیتی سازمان بندار و دریانوردی، معادل هشت میلیون و ۹۴۹ هزار و ۶۶۳ تن، میزان تخلیه کالا‌های غیرنفتی معادل ۱۷ میلیون و ۴۸۴ هزار و ۳۴۶ تن و مجموع تخلیه کالا‌های نفتی و غیرنفتی معادل ۲۶ میلیون و ۴۳۴ هزار و ۹ تن بوده است. / ایستنا